

Liturgia godzin jako środek nowej ewangelizacji **Międzynarodowa konferencja naukowa o liturgii godzin**

(Prešov, 25 marca 2014 r.)

W dniu 25 marca 2014 r. w Preszowie (Słowacja) odbyła się międzynarodowa konferencja naukowa poświęcona modlitwie liturgii godzin w kontekście nowej ewangelizacji (*Liturgia Rodin ako prostiedok novej evangelizácie*), zorganizowana przez tamtejszy Greckokatolicki Wydział Teologiczny (GTF) Uniwersytetu Preszowskiego.

Po raz kolejny żywe środowisko greckokatolickich teologów z Preszowa pod przewodnictwem ks. prof. ThDr Wojtecha Bogača zainicjowało ciekawą liturgiczną konferencję naukową, w której wzięło udział dziewięciu prelegentów z czterech krajów Europy Środkowo-Wschodniej (Słowacja, Ukraina, Węgry i Polska).

Konferencję otworzył, w imieniu dziekana fakultetu, ks. prof. Wojtech Boháč zyczeniami, by każdy zabrał ze sobą i dla siebie z Preszowa jak najwięcej nowych informacji i refleksji. Nawiązał także do dnia Zwiastowania, przypadającego 25 marca, które, jak głosi liturgia wschodnia, stoi przed wszystkimi innymi świętami, ponieważ „dziś jest początek naszego zbawienia”.

Pierwszy referat, pt. *Jutrznia w modlitewnym cyklu dziennym*, wygłosił dr Šimon Marinčák z Instytutu Studiów Wschodniej i Zachodniej Duchowości im. M. Lacka z Koszyc. Przypomniał, że jutrznia jest, według ostatniego Soboru, jedną z podstawowych liturgicznych „godzin” dnia. Już najstarsza, rękopiśmienna tradycja bizantyjska

świadczy, że zarówno w męskich klasztorach Konstantynopola, jak i w cerkwiach parafialnych, jutrznia była najważniejszą służbą dzienną. To modlitwa tradycyjna, biblijna i zakorzeniona w dziele zbawienia. Na progu nowego dnia stoi Pan, który go stworzył, a zatem bardzo ważne jest, żeby rano ucichły wszystkie inne sprawy, a nasze myśli i serca skierowały się do Stwórcy — podkreślił prelegent. Dr Vojtech Boháč (młodszy) z Preszowa przygotował temat *Powrót liturgii godzin do modlitewnego życia parafii i jednostki*. Zwrócił uwagę na ciekawe zjawisko na zachodzie Europy, gdzie z powodu braku księży bardziej ekskluzywną modlitwą staje się Eucharystia, podczas gdy wspólnotowa modlitwa liturgii godzin coraz częściej wraca do parafii (Niemcy). Na Słowacji wciąż mało jest parafii greckokatolickich, które regularnie odprawiają np. jutrznie: w eparchii preszowskiej jest tylko 13 takich kościołów parafialnych. Wzajemne związki liturgii i nowej ewangelizacji przedstawił autor niniejszego sprawozdania w referacie pt. *Liturgia dla ewangelizacji czy ewangelizacja dla liturgii?* Powołując się na Konstytucję o liturgii, piszący te słowa stwierdził, że cel każdego duszpasterstwa zostaje osiągnięty w liturgii (KL 10). Parafrazując myśl C. Vaggaginiego, liturgia jest centrum, szczytem i źródłem ewangelizacji, której cel zostaje osiągnięty właściwie nie poprzez liturgię, ale w samej liturgii. Bez uwzględnienia liturgii, w tym liturgii godzin (dalej: LG), nie można mówić w Kościele katolickim o nowej ewangelizacji, gdyż to liturgia jest dla jego członków miejscem wtajemniczenia w misterium Chrystusa i stałego doświadczenia żywej wiary. Komentując referat, prof. Boháč zwrócił uwagę, że liturgia to nie coś, ale Ktoś. Specjalista z dziedziny sławistyki, członek Słowackiej Akademii Nauk, ks. lic. Andrej Škoviera z Bratysławy, w referacie *Czasosłów (brewiarz) jako modlitwa za cały Kościół w środowisku słowackiego Kościoła greckokatolickiego* zapoznał słuchaczy z różnymi słowackimi przekładami cerkiewnosłowiańskiej liturgii godzin. Sięgają one 1931 i 1932 r. (o. Špisak), części zmienne LG zostały wydane natomiast w 1937 r. Nad tłumaczeniami słowackimi pracował o. M. Lacko SI w Rzymie (*Chwalmy Boha*). Próba całościowego tłumaczenia LG pojawiła się w 1985 r. pod tytułem *Liturgia knažskich hodin*. Autor skrytykował tytuł tego wydania, który nie uwzględnia świeckich uczestników codziennej modlitwy Kościoła.

W dyskusji przed przerwą ks. dr Wasyl Rudejko ze Lwowa podkreślił konieczność reformy wschodniej jutrzni, składającej się dziś z 8 różnych części, aby zbliżyć jej treść do potrzeb i możliwości współczesnych wiernych. Zgodził się z nim ks. Škoviera (Bratysława) i dał przykład, że przed 1985 r. żaden słowacki *czasosłów* nie był dostępny świeckim. Šimon Marinčák (Koszyce) przypomniał wschodnie prawa liturgiczne, które zrównywały Eucharystię, jutrznię i nieszpory oraz zwyczaj wiernych, którzy uczęszczali często na LG w miejsce Eucharystii.

Po przerwie zebrani wysłuchali referatu ks. dra Ivancsó Istvána z Greckokatolickiego Instytutu Teologicznego św. Atanazego z Nyiregyhaza (Węgry) pt. *Małe godziny jako narzędzia chrześcijańskiej inicjacji*. Modlitwy w ciągu dnia obrządku

bizantyjskiego, wyraźnie nawiązując do poszczególnych etapów dzieła zbawienia realizowanego przez Chrystusa, uwzględniając rolę Ducha Świętego i modlitewny przykład Bogurodzicy, ukazują całość i pełnię Chrystusowego misterium paschalnego. Dlatego mogą spełnić bardzo ważną rolę w formacji katechumenów, którzy w to misterium mają być włączeni przez chrzest. Swego rodzaju kontynuacją na polu historii i rozwinięciem tego tematu było wystąpienie ks. dra Wasyla Rudejko z Katolickiego Uniwersytetu Ukraińskiego (Lwów) dotyczące służby Bożej Wielkiego Postu. W Kościele starożytnym to właśnie Wielki Post przygotowywał głównie katechumenów do chrześcijańskiej inicjacji. Liturgista ze Lwowa przypomniał jerozolimskie zwyczaje czasów pątniczki Egerii, a następnie przedpaschalną katechezę Konstantynopola. Ewangeliczne sceny i ich interpretacja obecna w wielkopostnej LG stworzyły prawdziwy „schemat ewangelizacyjny”: syn marnotrawny (nawrócenie), celnik i faryzeusz (szczerłość), miłosierny samarytanin (miłosierdzie), bogacz i Łazarz (jałmużna). *Podstawowe elementy odnowy modlitwy liturgii godzin w kontekście życia Kościoła greckokatolickiego na Słowacji* przedstawił w swoim referacie ks. doc. dr Marcel Mojeż z Preszowa. Wśród nich wymienił otwarcie się na działanie Ducha Świętego, prowadzącego do modlitwy Chrystusa, organizowanie modlitwy LG w parafiach greckokatolickich przez świeckich, użycie psalmów i hymnów z LG w modlitwie osobistej i wspólnotowej (w rodzinach). Bez dążenia do pełnej duchowej odnowy życia osobistego i życia Kościoła w Chrystusie nie będzie odnowy modlitwy liturgicznej w Kościele — konkludował ks. Mojeż. Ks. doc. dr Lubomir Petrik, także z Preszowa, rozwinął i pogłębił temat *Wspólna modlitwa liturgii godzin w małżeństwie i rodzinie* — temat aktualny dla eparchii (diecezji) preszowskiej, która przeżywa Rok Rodziny. Prelegent podał ciekawe, choć nieliczne, przykłady wspólnej modlitwy męża i żony LG w małżeństwach księży greckokatolickich. Do małżeńskiej modlitwy LG należałoby stopniowo dołączać także dzieci. Wprowadzając LG do życia rodzinnego, trzeba unikać „klerykalizacji wiernych świeckich”, stąd pożądane są m.in. pewne reformy tej modlitwy i dostosowanie jej do użycia w rodzinach. Paweł VI w adhoratacji *Marialis cultus* napisał, że LG to „najwyższy przejaw modlitwy w rodzinie”. Ks. Petrik pozostawił słuchaczy z pytaniem: W jaki sposób „przesunąć” modlitwę LG do naszych chrześcijańskich rodzin? Na to pytanie odpowiedział po części referat ks. prof. dra Vojtecha Bohača (seniora), głównego inspiratora i organizatora konferencji, który podjął temat *Odnowa zapomnianych sposobów odprawiania liturgii godzin = nowa ewangelizacja*. Prelegent podkreślił, że ksiądz (duszpasterz) ma przede wszystkim „podać” wiernym LG zgodną z przepisami Kościoła, stosując przy tym *ars celebrandi*. W celu włączenia wiernych w tę modlitwę Kościoła, należy udostępnić jej uczestnikom teksty, nauczyć śpiewać hymny i psalmy. *Participatio actuosa* wiernych w LG oznacza także szeroko pojętą formację liturgiczną całej parafii. Ks. Boháč podał tu przykład polskiej parafii w Brzegach (koło Bukowiny Tatrzańskiej), gdzie od bez mała 40 lat zaprowadzono jutrznię i nieszpory każdego dnia, aktywnie włączając w tę mo-

dlitwę świeckich (śpiewy, przygotowanie, udział poszczególnych grup parafialnych). Podkreślił, że w tamtejszej parafii zachowuje się właściwą kolejność LG w odniesieniu do Mszy św., tzn: rano najpierw jutrznia, a potem Msza; wieczorem najpierw Msza, a po niej nieszpory na zakończenie całego dnia.

Merytoryczną część konferencji zakończyła dyskusja prelegentów i odpowiedzi na pytania padające ze strony słuchaczy. Postulowano m.in. częstsze transmisje LG w katolickich programach lokalnego radia i telewizji. Powrócono do tematu reformy treści i struktury wschodniej LG w celach duszpasterskich i ewangelizacyjnych. Śpiewy LG w ciągu tygodnia rozwijają ewangeliczne teksty z niedzieli; mają to być swego rodzaju „obrazy” tych ewangelicznych wydarzeń. Reforma bizantyjsko-słowiańskiej LG pomogłaby zrealizować ważne zadanie jej obrzędów, nakreślone przez wybitnego liturgisty Aleksandra Schmemmanna: człowiek powinien od razu „zobaczyć” w liturgii to, co jest ukryte w tekście modlitewnym. Byłoby niezrozumiałe, gdyby nowa ewangelizacja w Kościele nie uwzględniła i nie wykorzystowała tych wszystkich możliwości i całego bogactwa, jakie niesie z sobą LG.

Ostatnim punktem programu międzynarodowej konferencji była liturgiczna modlitwa Kościoła Wschodniego: wielka *wieczernia* (nieszpory) i Boska Liturgia św. Jana Złotoustego ze święta Zwiastowania, która została odprawiona w kaplicy Greckokatolickiego Wydziału Teologicznego w Preszowie.

Ks. Przemysław Nowakowski CM